



Gulerod haves, stok søges

De små og mellemstore virksomheder har skåret ned på brugen af arbejdsmiljørådgivere til trods for, at et dårligt arbejdsmiljø i sidste ende kan koste virksomhederne livet.

Af Jacob M. Lund, direktør i Arbejdsmiljørådgiverne
Bragt i Magasinet Arbejdsmiljø

Det ser ikke alt for opmuntrende ud med arbejdsmiljøet i de små og mellemstore danske virksomheder. I al fald står det sløjt til med efterspørgslen efter rådgivning, her fem måneder efter det endelige ophør af BST-pligten (systemet af bedriftssundhedstjenester, hvor alle virksomheder skulle være medlem af en BST-forening). Det er et problem, da den danske erhvervsstruktur i vidt omfang er baseret på netop små og mellemstore virksomheder.

At virksomhederne ikke køber rådgivning kan tolkes som et udtryk for, at de ikke har problemer, men erfaringen modsiger denne teori. Til trods for de mange gode grunde, der er til at sikre et godt arbejdsmiljø, er det tilsyneladende ikke godt nok. Derfor er det måske stokken, der skal på arbejde for at sikre arbejdsmiljøet hos de små virksomheder.

I de sidste par måneder har jeg besøgt størstedelen af de danske arbejdsmiljørådgivere, og har bl.a. spurgt, hvordan det står til med efterspørgslen på rådgivning. Det er klart, at bl.a. den økonomiske krise har reduceret efterspørgslen.

Rådgiverne kan generelt fortælle en historie, som ikke er opmuntrende: Mange store virksomheder øger deres efterspørgsel på rådgivning, mens de små- og mellemstore virksomheder (SMV'er) er forsvundet som kunder.

Eller rettere: De autoriserede arbejdsmiljørådgivere hører først fra SMV'erne, når Arbejdstilsynet har uddelt et påbud. De små virksomheder vil desuden have løst nøjagtigt de opgaver, som fremgår af påbuddet, og er ikke interesseret i en opfølgende og forebyggende indsats. Det er ikke betryggende for arbejdsmiljøet med mindre man regner med at arbejdsmiljøet grundlæggende er i top hos SMV'erne. Og det er der ikke grund til at regne med.

SMV'erne har nogenlunde de samme problemer, som alle andre virksomheder. Men det kniber med erkendelsen af det - i deres egen optik har de sjældent problemer. Forskningen har imidlertid vist at, der statistisk set er der flere ulykker hos SMV'erne. Derfor er der god grund til at gøre en særlig indsats netop her.

I små virksomheder, som typisk ledes af ejeren selv, kan problemer med det psykiske arbejdsmiljø ellers tage livet af virksomheden: Hvis der er en dårlig samtalekultur mellem de ansatte, problemer med mobning eller for hård belastning kan nogle få opsigelser og/eller langtidssygemeldinger fjerne virksomheden fra jordens overflade.

Det hører dog med til billedet, at en række af de ejerledede virksomheder ligger helt i top med det psykiske arbejdsmiljø. Der er en nærhed og samvær mellem de ansatte og ledelsen, som er næsten familiært. Blandt SMV'erne er der store branchemæssige forskelle, og de mest udsatte er:

- Hotel & restauration. Problemerne skyldes typisk: For høj varme, dårlige arbejdsstillinger, svingende arbejdstid og lange arbejdsdage.
- Bygge & anlæg: Over halvdelen af alle dødsulykker på arbejdspladser sker inden for byggeriet. Det er grundlæggende farligere at stå på toppen af et tag om vinteren end at sidde på en kontorstol.
- Landbrugets mængder af sprøjtegifte, store redskaber eller en aggressiv svinebesætning gør det til et farligt erhverv.
- Mindre produktionsvirksomheder har ikke nødvendigvis råd til den nyeste teknologi, og der er en ubehagelig sammenhæng mellem lavt teknologiindhold og mange ulykker.

Der er altså rigeligt med problemer at tage fat på, og derfor bliver arbejdsmiljørådgiverne naturligvis bekymrede, når der ikke er nogen efterspørgsel på deres ekspertise. Rådgivning er ikke den eneste vej til et godt arbejdsmiljø, men der er en ikke helt uvæsentlig sammenhæng.

Det er netop i en erkendelse af SMV'ernes særlige problemer, at Forebyggelsesfonden har afsat særlige midler til SMV'er, der ønsker at gennemføre projekter i samarbejde med rådgivere. De særlige midler er dog "kun" til større projekter, og ikke til det daglige arbejdsmiljøarbejde. Dermed får vi ikke løst problemet med det kritisk lave forbrug af rådgivning generelt. Enkelte arbejdsmiljørådgiverne har udviklet nye forretningsprocesser, som giver dem en bedre adgang til SMV'erne. Det er lidt af en kunst at skabe og fastholde relationerne til SMV'ere. Der er ikke ret meget forretning i dem enkeltvis, og det er ikke helt let at have kontakt til mængder af små kunder.

Vi håber, at nye forretningsmodeller kan løse nogle af problemerne. Men er det nok? Eller skal vi finde stokken frem?

Dokumentation af forskningsresultaterne kan findes i rapporten: "Arbejdsmiljøarbejdet i mindre og mellemstore virksomheder - en litteraturanalyse." DTU/CASA 2004